

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre ... .. 4 frt. Félévre ... .. 2 „ Negyedévre ... .. 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkeik, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
---	---	--

FŐMAGASSÁGU ÉS FŐTISZTELENŐ

SIMOR JÁNOS

BIBORNOK ÉS HG-PRIMÁS Ö EMJA ELNÖKI MEGNYITÓ BESZÉDE

a Szent-István-Társulat 1888. márczius 22 ki XXXV. nagygyűlésén.

Tisztelt nagygyűlés!

Római zarándoklásunk alkalmával szent Péter apostol sirján megacézolott keresztény hittel, sziveink mélyében felébredt s még ma is hullámzó érzellemmel üdvözlöm a tisztelt nagygyűlést a társulatunk idese-reglett minden egyes tagját, a Krisztus Jézus földi helytartója által hazánkra adott áldás örömeivel s vigasz szavaival mondván: dicsértessék általunk, magyar hazánkban és az egész földön, minden ember által dicsértessék, áldassék az Ur Jézus Krisztus! Zarándoklatunk ünnepélyes hitvallás vala. Oly ünnepélyes hitvallás katolikus hazafias életünkben nem maradhat, s ha a szerint buzgólkodnak, nem fog maradni, áldásos eredmény nélkül, sokaknak megszilárdulására, másoknak ébredésére, mindnyájunk fokozott munkásságára.

Ez alkalommal mindig tapasztalt éber s becses figyelmeket oly tárgyra vezetem, mely évtizedek óta az egész művelt világnak szíven rágódik, morzsolva, pusztítva mindent, a mi nemes, a mi magasztos, s ez: a vagyonosodás, a gazdagodás, mint életfeladat, s ennek szülöttje az élvezet, mint életcél.*)

Ez irány, e törekvés, — az emberi sziv gyászos szenvedélyeinek szövetségében — keresztény hitigazságaink, keresztény erkölcsaink, életnézetünk, életcélunkkal szemben ma a legélesebb ellentét, s ez igazolja felszólalásomnak tárgyát.

A gazdagodási vágy, törekvés, roham manapság tény; s a hol e vágy nem dul, a mely elmében a vagyonosodás, mint társadalmi panacea hitelre nem talált, ott az élő, ott az erős keresztény hit örökös virrasztott. Gyászosabb e bajban még az, hogy a gazdagodási vágy az ő élvezeteivel együtt, a mai emésztő társadalmi nyomor ellen, mint orvosság, önmagában mint haladás, mint emelkedés, szóval mint a jövő társadalmi nyugalom és boldogság tényezője jósoltatik, dicsértetik.

Proudhon szavának tehát teljesülni kell: a tudományok királynéja, a tudományok összege, az egyedüli tudomány a nemzetgazdászati tan,*)) a »követel« és »tartozik« bonyolult táblázata. Csak élvezet boldogít, a vagyon az élvezet szülője: vagyonosság korlát nélkül boldogító élvezetet nyújt hatar nélkül. Mennél többet élvezesz, csak egészséges maradj, élvezési vágyadat ingerled; a vagyonnal szerzett élvezet zápor gya-

*) „Le plaisir l'objet, le devoir et le but.” Voltaire egyik verszete. L. Dechamps. Les Sociét. secrètes.

*) Contradict. économ. I.

nánt fogja önteni a vagyont a társadalom tagjaira; a sokból kijut mindenkinek; többé nem lesz szegény, nem lesz nyomorult, sőt az önkéntes szegénység, ha még is megtüretik, mint ijesztő guny csak a boldogság önérzetét fogja növelni.

Ez a vagyonosodás nem egy tanáranak dióhéjba szorított elmélete. A mi Urunk Jézus Krisztus tanának: „Keressétek először az Isten országát, és annak igazságát,” meg kell szünnie, a boldogságot két bűn fogja meghozni: a vagyonságot a fősvénység, mely mindig szivtelen, az élvezetet a tékozlás, mely mindig oktalan.

E bírvágy, e lázas roham a gazdagodás után, mint édes méreg, mint álnok barát, még a nagy szellemeket, a nemes lelkeket is magával ragadja, hogy mint sasok, csak az aranysziklákon keressék szállásukat, rakják fészkeiket, mondja találóan a híres párisi hitszónok.*)

Tisztelt nagygyűlés: Nem a vagyon, nem a gazdagodás szüli az ellentétet keresztény tanáinkkal s erkölcsainkkal, hanem a vagyonosodásnak már jelzett bölcselmi tana, boldogítási hazug jóslata. A vagyonság megvolt, fáradhatatlan keresése, felhalmozása sem hiányzott, de ily bölcséleti tant, ily társadalmi cél és irányt a vagyonosodás csak újabb időkben kapott.

Ezen tannak, mely a legegészségesebb törekvésbe is mérget kever, megvan a történeti fejlődése. Én e fejlődésnek csak két utolsó mozzanatát említem. A fokenkénti fejlődés küzdelem nélkül nem történt.

A küzdőtéren megjelent Ragon, az Istentől való elszakadásnak, ezen erőszakoskodást vallók s ezen elszakadásra törekvők bölcsésze, az ő jóslatával: hogy csak akkor lesz az ember boldog, ha olyan lesz, milyen volt, mielőtt hozzá az Isten szólt. Ha már az állam megszűnt keresztény lenni, szünjék meg keresztény lenni a társadalom is; laikus állam csak laikus társadalomban otthonos, akkor minden surlódások helyett meg lesz az összhangzás, a nyugalom, a boldogság.**)

Ily irányu változások s átalakítások kezdeményezése a társadalomban, magát a társadalmat az egyetemes feldulásnak vetette prédára. Mert ha jogos csipetenként, és — hogy ébredés ne legyen — lassan, halkan eszközölt laikus átalakítás, a házasság, a nevelés, az iskola keresztény intézményeiben: miért nem volna jogos a társadalom feldulásával azonos, nyílt, egyetemes átalakítás? Ha a kezdet jo-

gos: a kezdetnek következetes folytatása nem lehet jogtalan. Csak az első lépés az, amely sok gondot okoz.

A kísérlet megtörtént. De a keresztény társadalmi intézmények megszüntetése, vagy eltorzítása után is megmaradt a nyomor, nőtt a zavar. A bölcsész jóslata csalt, az ígért boldogság nem következett be.

Nem sok idő mult el, előállott egy új merész jósló s hangoztatta, hogy nem az ember rossz, hanem a társadalom rossz, ez a szülője a romlottságnak, a nyomornak s minden boldogtalanságnak; — el tehát az egész társadalmi renddel; nem kell vallási, még kevésbé politikai dogma, az egyedüli dogma a gyűlölet dogmája, az egyedüli infallibilitás a gyűlölet infallibilitása. Sem Isten, sem ur; égő gyűlölet a szabadság éltetője; irigység, gyűlölködés az élet fentartója, mozgója, vezetője.*)

Ez merész, ez tulzó, mondják. Igen, de az első, a ki a fent jelzett keresztény intézményeket isteni alapjaiból kiemelve, emberi alapra helyezte, — merészebb volt, minden merényre felbátorított. Minden történelmi nagyság, minden társadalmi osztály egyenlősítési színvonalozása után, csak egy nagyság, egy hatalom maradt fenn, a színvonalzókat is meghódítva, s ez, a pénz, a vagyon. Hangzott itt is Ragon emberének szózata: vagyonosodás korlát nélkül boldogító élvezetet nyújt határ nélkül! Ez tehát a cél, ez minden működésnek iránypontja az embernél, a ki olyan, a milyen volt, mielőtt hozzá az Isten szólt. Ime Európa színe előtt a rémületes feladat, melynél gyújtóbbat a keresztény századok nem láttak; mert mikor a keresztény társadalmi intézmények megszüntetésével, vagy felvilágosításával a jog egyszer megsértetik, nem sokára minden társadalmi ügynél csak a gyűlölet, nem egyszer a dynamit szerepel.

A katolikus egyháznak örök tana a földi vagyonról s annak határ nélkül való szaporításáról, a mily rövid, oly egyszerű. Óvja a vagyont az elaljasodástól, a társadalmat a feloszlástól. Birhatod a vagyont kezeidben, szekrényeidben: de sohase bírd azt, sohase tapadj ahhoz szívedben. Embertársaid irányában vagyondnodnak birtokosa vagy, hanem az Isten irányában annak csak felelős kezelője maradsz mindenkoron. Órizd, kezeld a vagyont, vele és benne gondjaidnak terhét hordozod; szaporíthatod is, de azzal saját veszélyeid is szaporodhatnak. Sok bűnre

*) P. Felix, *Le charlatanisme social.*

**) Claver, *Histoire pittoresque.*

*) „L'odio robusto e sacro del liberale e forma della sua libertà.“ Gaetani Trezzo. „Il pane“ napilap Paduában. 1884. Unitá Cattol. 29. sz. febr. 7. 1888.

vezethet a szegénység, még többre a gazdagság. Minden helyzetekben az Isten törvényeköve tart, a nagy vagyon nagy társadalmi kötelességet szab; a gazdagok fölöslegei a szegények szükségletei.

Biztosítsd számodra az Isten irgalmát irgalmassággal felebarátod iránt. A ki bőven ad, bőven jutalmaztatik. Mindent, mindent a mit birsch, itt hagysz, csak azt mented meg, csak azt viszed magaddal, a mit embertársaid javára költöttél. Légy tehát irgalmas önmagad iránt, legnagyobb jöteved a szegény, a kivel jót tettél; te megtöltöd az ő kezét alamizsnával, ő pedig megtölti a te lelketed örök boldogsággal. Keresd fel őt tehát, ő ritkán juthat be hozzád; de főképpen keresd a szegények szívét, mely legbiztosabb pártfogód az Isten előtt.

Ime a keresztény ember, szekrényeiben gazdag, lelkében pedig szegény. Vagyonának ura, soha sem rabja; bírja a vagyont, a vagyon soha sem bírja őt; vagyonával embertársainak, hazájának, az Istennél önmagának is boldogítja. Boldogok nem a testi, hanem a lelki szegények; a testi szegény is csak akkor boldog, ha másnak vagyon után nem óhajtozván, lelkében is szegény.

Vagyonosodás, nagymérvű gazdagság esetei voltak már a lefolyt keresztény századokban. Roscher nemzetgazdász bebizonyítja, hogy a mai vagyoni helyzet, a sok értékmennek s kereseti forrásoknak daczára a középszerűség fokát még tul nem haladta, s a XIII. század vagyonosságától még igen távol van. Egyetlen polgár, az ő fölös jövedelmeiből Londonban Szt. Pál templomát felépíthette; a városi községek, alakulásuk küszöbén, műemlékeket emeltek, melyeket ma már teljesen kifejtett községi utódaik diszókben fenntartani, vagy régi diszókbe visszahelyezni, országos segély nélkül nem képesek.*)

Volt tehát gazdagság, volt tehát törekvés a vagyonosságra, de nem volt meg az említett bölcsész tana, mely azt minden működés feladatává, boldogulási jóslattá emelte volna. A vagyonosság veszélyei ama korban az egyház távol tartotta nemcsak, hanem ama józan vagyonosságot a korszak dicsőségének emlékére — hogy csak egyet említek — a mi műveltségünk palaestráira fordította.

Valóban sötét korszak lehetett az, a mely a tudományos egyetemeket elméjében foganta, felállította s nekünk áthagyományozta.

Szaporítani a földi javakat annyira, hogy azokból mindenkinek dúsan kijusson, ámitó mese. A roham egyeseket gazdagokká tehet; de a hosszas küzdelemben a gazdagok száma kevesbedni, a nyomorultaké szaporodni fog; beáll a csalódás; a keresztény erkölcs, mint a vagyonosodás akadálya kigunyoltatván, a lelki erő hajlik, török, a keblskben az elkeseredés, a gyűlölség foglal helyet. A csalódott, az elkeseredett, a felingerült tömeg mellett mily társadalmi élet lesz lehetséges?

Ama nevezett bölcsész tana a társas megélhetés lehetetlenségére vezet; de Ragon embere mégis örült; mert mikor a keresztény intézményeket rombolta, a vagyonról felállított tanával a szíveket, a lelkeket a keresztény erkölcstől elvonta.

Igen is, Belialnak a leghűségesebb barátja Mammon szokott lenni. Adja Isten, hogy a megcsalott gyűlölők milliói, a szocializmusnak csatakezés taborai ne legyenek!

Korlátlan gazdagodásra törekvő vágy kielégítetlen marad örökre. A keresztény erkölcsi törvény keretében a kisebb vagyon is, sőt a napi munkadíj is boldogíthat; mert az önmegtagadás e megelégedés küszöbe. Korlátlan pénzvágy mellett a világ összes kincsei sem boldogítanak senkit. Legyenek az emberek mind gazdagok, mind dűsgazdagok, korlátlan bir- és élvágy mellett mindnyájan lelkükben, testükben nyomorultak lesznek; a mi által boldogulni reménykedtek, abban boldogtalanná lettek. Észellenesebb alapon boldogulási emelkedést soha sem jósoltak.

Emlitek én másnemű jóslatot, melyet szt. Pál apostol nem a vagyonról, hanem a vagyonosodási törekvéstről adott, s ez így szól: akik gazdagok akarnak lenni, kísértetbe esnek s az ördög törébe, sok balgatag s ártalmas kívánságokba, melyek az embert halálos veszedelembe merítik.

Minden gonoszságnak gyökere a pénzvágy.*) Hol lesz a realiztikus művész, a ki szt.-Pál jóslatának rémületes teljesülését, a magán s a nyilvános élet mezején feltűnő gyászos események borzadalmas részleteiből képes volna mozaikkép összeilleszteni? Eme merények sokaságán szíveink már tompulni kezdenek; de ha azoknak összeállítását megkísérlelné valaki, az emberi szívnek kiirtatlan erkölcsi érzéke eldobná, összetörné az erős ujjak között is a tollat, vagy az ecsetet; merénynek tartaná az emberiség ellen e hű képet bevégezni. Szt.-Pál apostolnak jóslata teljesült, annak teljesülni kellett.

A gazdagodási vágy, mely az élvezetvágygyal párosulva, mindent csak anyagi haszon és többszázalék üvegen szemlél, okvetlenül sülyed, hanyatlik, elaljasul; nem sokára az leend a jelszó: „mindent csak pénzért“; és az aljasság mint árvíz átszakít minden gátat, betör az irodalomba, a tudományok csarnokaiba s az emberiség legnemesb, legmagasb javait szennyes iszapja alá temeti; a lelkekben a puhaság, a pulyaság, a jellemtelenség, az életuntagság vesz erőt; nem lesz a mi eladó nem volna, csak vevőre találjon, s bekövetkezhetik a komoly Sallustius feljajdulása: Pro dita senati auctoritas, pro ditum imperium, domi militiaeque respublica venalis fuit — és az önmagukban megtört, a csalódásokon kifáradt lelkek nem lesznek-e érettek arra, hogy bár kit kövessenek, bár kinek önkényre magukat odavessék, csak még valami hasznot észleljenek, a hatalmasnak megvetéssel telte pillantásában? s ha már idáig jutottak és ilyenek, nem érettek-e arra, hogy az óriási magassáig feljutott gazdagnak vaskezeiből némán fogadják nemcsak önmaguk, hanem hazájuk s nemzetük is a szolgaságot? A ki milyen vétkezik, az által bűnhődik is keservesen.]

Tisztelt nagygyűlés: Mint láttuk, a vagyonosodási törekvést, mely a keresztény erkölcsök korlátai között áldást hozandott, a többször említett bölcsész tanainak követői az erkölcsröntő ösvényre tereltek. A veszélyes té-

*) Ch. Perin, De la richesse dans les sociét. chrét. p. 23:

*) Tim. 6, 9. 10.

védsnek sokan meghódoltak, sokan áldozatai lettek. Azonban a társadalom sorsán a csüggesztő helyzetekben sem szabad elcsüggedni. Salvianus a régi római társadalom javíthatásán majd-majd elcsüggedett, szt.-Iren püspök és mások javíthatóknak vélték, s igazuk volt. Mert miként meg van írva: az Isten épségre alkotta a földkerekség nemzetségeit.*) A megromlott pogány társadalmat új, keresztény társadalom váltotta fel. Az egyház, mely szt. Pál apostol tanítása szerint: „az igazság oszlopa és erősege“, egyszersmind mentő hatalomnak bizonyította magát a népek közt e földön, melynek hatása a méregelemnek ott is ellenáll, a honnan ő távol állani látszik. A vagyonosodás kérdése is tőle távol állani látszik. A vagyonosodás kérdése is tőle távol, nélküle, sőt ellene tárgyaltatott. Hogy ezen törekvés vészteljes következményei eddig teljesen ki nem fejlődtek, a szívekben megmaradt keresztény érzés volt az akadály. A társadalmi bajoknak csak az egész társadalom vethet gátot! mi akkor fogunk a társadalomnak leghasznosabb szolgálatot tenni, ha kötelességszerűleg iparkodunk a föld sava lenni és maradni tanainkkal hitben és erkölcsben, de az ősi erényben is, melyre hivatkozott felséges urunk s apostoli királyunk, ki a magyar nemzet úterére tapintott, mikor a legünnepélyesebb pillanatban mondá: „Bizalmam az ősi erényben.“

Ha nem csalatkozom, a sok csalódás között a lelkek egészséges, tisztá, fényes hitigazság után sóvárognak. Csonkított, félig hirdetett, mezbe burkolt igazság dermedésben hagy mindenkit, nem ment meg senkit és semmit. Legyünk tehát bizalommal, legyünk buzgók, legyünk keresztény magyar társadalmunk megmentésében fáradhatlan, törhetlen munkások. A többi az Istené.

Társulatunk vezérférfiainak, hivatalnokainak, ernyedetlen fáradságukért, mindnyájuknak éber figyelmük türelméért hálás köszönetet mondva, a nagygyűlést megnyitom.

Az angyalokról.

III.

(Vége.)

Szemmel látható az eszes lények együttélése és érintkezési kölcsönössége az emberi társadalomban. Az anyagi univerzum lényeiinek sokféleségében az összetartás hatalmas momentuma által kormányoztatik. Már tehát a priori nem valószínű azon felfogás, mely szerint az angyalok rettenetes elszigeteltségben élnek, hanem sokkal észszerűbbnek látszik lenni, hogy fennáll az égiek társadalmá is. A mód felett, melyen ez történhetik, sokat gondolkoztak a bölcsészek és méltán, mert telegrammot, postát és telephont a tulvilágba valósággal nem vihetünk át.

Az angyali eszmecsérének, vagy ha tetszik, az angyali beszédmódnak alap gondolata Szt. Tamásban olvasható: sicut modus imperfectionis corporis confortatur ex conversione superioris ad ipsum.

Valamint két ember nem taníthatja egymást, hacsak beszéd vagy más módon nem érintkezhetnek, ugy nem beszélhet, ha egyik a másik figyelmét fel nem költi, maga felé nem irányozza. Ezen figyelemfelköltés tehát az eszmecsere első mozzanata.

Fölötte nehéz azonban elgondolni, hogy óriási távol-

ságban levő két szellem minden anyagi közvetítés mellőzésével, hogyan tudja egymást megszólítani, annál is inkább, mivel köztudomás szerint actio in distans non datur. — Vannak s nem megvetendő számban olyanok, kik ezen nehézség megoldása végett minduntalan s minden egyes esetben speczialis isteni excitatiohoz folyamodnak.

Tény, hogy Isten a szellemeket, kik teljes isteni befolyás alatt állanak, excitálni tudja, ha akarja, el kell ismerni azt is, hogy ezen föltevés (hypothézis) mint föltevés, feltétlenül megállja helyét; de nem tarthatjuk azt egészen megfelelőnek azért, mivel ha anyag képes anyagra hatni, a fentemlítt speczialis isteni excitatio nélkül is, nem véljük valószínűnek, hogy mi az anyagi világban feltalálható, az a szellemiben nem volna meg, ha mindjárt a létkör különbsége folytán más módon is. Nézetünk tehát az, miszerint a Szent Tamás által említett „Conversio unius ad alium“ az eszmecsere megkezdéséhez elegendő és ezt kimagyarázhatni véljük egy törvény felállításával. A lények aktivitása és passivitásának nagy szabályai: mindegyik akép befolyásolható, a hogy tevékeny. Így az anyag tevékenysége átható (transiens) és nem is viselheti magát szenvedőlegesen más, mint transiens ténynyel szemben, azaz: formaliter vagy legalább virtualiter transiens ténynyel szemben; vonjuk le a következtetést: az angyal benmaradó tényekben működő, tehát benmaradó tények által befolyásolható. Vagyis a szemnek fogékonysága van a fénybehatások iránt, az angyalnak a gondolatok és akaratok iránt; a hogy érinti a retinát a fény, ugy érintheti az angyalt — másnak reá vonatkozó actio immanense.

IV. A hierarchia kérdése a szellemek alkotmánytana. Hierarchia annyi mint: sacer principatus, vagy is szent felsőség. Hol egy a kormányzási mód a törvények és eljárás azonosságában, ott egy a principatus. Hierarchia alatt értünk alsóbbat és felsőbbet, — hol egyenlőség van ott nincs hierarchia, vagy mint mások szeretik hozzáfenteni: „hierarchia est gradationum unificatio“, vagyis a fokozatok egységesítése. A hierarchia célja az angyaloknál az Istenhez való hasonlatosság. S valamint végtelenül, azaz folyton és mindinkább és inkább utánozható, ugy végtelen azaz indefinit a lények utján a hozzá való hasonulás cursusa. Istenről elmondhatjuk, hogy minél inkább közeledünk hozzá, annál inkább is magasabb fokban találjuk őt utánozhatónak. „Az angyalok, azon szeplőtlen tisztá tükrök, Dionysius szerint, melyek az örök fény sugarait legtisztábban fogják fel.“ Ha már a világban nagy a természeti osztályzatok száma, együtt és alárendeltsége, ugy a szellemi rendben, mely az anyagi tökélyeket önmagában hordja és azok mögött el nem marad, minden bizonynyal a legduasabb változatosság és sokféleségben a teremő ész sokféleségének ragyogása feltalálható.

De csak a legáltalánosabb alapvonásaiban képes az ész magának megjeleníteni az analogikus tudás távlatá miatt az égiek társadalmi szervezetét. Az a kilenczes szám és beosztás, melylyel a szent Irás lapjain találkozunk, indokolható ugyan, de az ember önkéntelenül érzi, hogy a szent Irás itt kimerítőleg szólni nem akar. Tekintve a főegységet, melyhez a hierarchiák terminálódnak, csak egy van, valamint egy az Isten. Tekintve az alárendelt szellemesorozat belviszonyait, homályos körvonalozással, három

*) Bölcs. 1. 14. 2. Tim. 3. 3. 15.

főkatóriát lehet kivenni. Mérvadó ebben szent Tamás nyomán a bölcsészekre nézve az ismeret qualificatioja. Az angyalok ugyanis nem bírnak egyenlő ismeret-terjedelmel, tágabb, nagyobb, erőteljesebb felfogás szerint osztatnak tehát fel. Első helyen állanak azok, kik a dolgok ismeretét nem annyira az anyagból, mint inkább Istenből meritik, az az természetszerűleg oly fenső, bő, magas Istenről alkotott tudásuk, hogy az ő ismeretéből ismerik a többit (non tam ex rebus res, quam ex Deo res.) A második sort képezik azok, kiket ismeretök egyetemlegessége a dolgok legáltalánosabb belokáig visz. (Res ex rebus sublimissime.) Harmadik helyen állanak, kiknél az ismeret kisebb általánosságban az egyedüli dolgok átértésével kezdődik. (Res ex rebus moderate). És valóban alantibb értelmi fokon álló angyal nem fogja a fensőbbet akkora világossággal átérteni, mint a vele párhuzamos lényeket. Valamint tagadhatatlan az értelmi fokozat magasabb egyetemesség lehetősége, ugy elodázhatlan az ismeretek minősítvénye szerint az angyalok között a hierarchia gondolata. Ha tekintetbe vesszük, hogy minden egyed önálló species az egyes hierarchiákat ismét háromfelé osszák s így keletkezik a 9-es szám.

Most láttuk mi a fogantyu arra nézve, hogy minden egyes hierarchiában újabb rendeket különböztettünk meg. Mert a hierarchia a fokozatok egységesítése lévén önkéntelenül különböztetést tételezi fel. Első lökés erre nézve a természet egyenlőtlenége, második a kegyelem sokfélesége. *Angeli*, kik a közönségesebb isteni parancsok és izenetek közvetítői; *Archangeli* a főbb dolgokat jelzik. *Virtutes* a bátorság és erő képviselői. Nomen Virtutum significat quamdam inconcussam fortitudinem ad operationes divinas (per quos miracula); *Potestates* véderőt jelzik a rossz elűzésére, az ördögök fékezésére, feladatuk rendezni a mi a kisebbektől teendő, legelső hivataluk a küzdelem. *Principatus*, a kivitelnek vezérei (primi executores). *Dominaciones* szabadság, függetlenség és uralom hordnokaik, náluk van némi parancs és uralom, valamint rendelkezés a többi angyali rend felett, e három főrendre bízva a nemzetek ügyei. *Throni*: nagy ismerettel bírnak, mert már az első hierarchia körébe tartoznak, főjelmvonásuk szilárdság, akarat, erély. *Cherubim* a tudás ragyogása, mások illuminálása, közönségesen a fényhez hasonlítják, mely világosságot terjeszt. *Seraphim*, fő benne az akarat a szeretet túlradásával, közönségesen a tüzhöz hasonlítják, mely fölfelé folyton és hajlithatlanul lobog.

Mindezen osztályzatokban az egyes osztályzati határvonal nem akkép állitatik fel, mintha valóságos és teljesen elütő lényegi vonásnak lenne mondható, honnan inkább a természet jellemzőbb kidomborodásának tekintendő. Magától értetődik, hogy a fensőbb magában foglalja az alsóbbat és minden egyes rend az isteni hasonulás színvonalán áll.

Ismeretes a philosophusok előtt szent Dénes és sz. Gergely beosztása. E kettő némileg eltér egymástól, a meny nyiben szent Dénes inkább a beltulijdonokat, szent Gergely pedig inkább a külteendőket veszi a beosztásnál irányadóul.

Szent Dénes szerint a következők:

Seraphim, Cherubim, Throni, Dominaciones, Virtutes, Potestates, Principatus, Archangeli, Angeli.

Sz. Gergely szerint pedig:

Seraphim, Cherubim, Troni, Dominaciones, Principatus, Potestates, Virtutes, Archangeli, Angeli.

Elsők mindkét beosztásban a Seraphok s valóban szeraph módon Istent akarni, ez magának a teremtménynek tökélyét befejezi. Az akarat ugyanis a szellem egy (alaki tökélyét) tekintet alatti tökéletesíthetősége, mondhatnók a fő, mert a mit akar, a mit szeret, annak színvonalára helyezkedik, ahoz alkalmazkodik, azt magával, quasi egygyé teszi. Ha a szeretett nem conveniens, nem méltó természetéhez, azt nem emeli, akkor valósulnak Isaiás szavai: „facti sunt abominabiles sicut ea, quae dilexerunt.“ A három felsőbb rend bensőbbben Isten körül forog, magasabb centripetal erők, melyek az összes lét központját övezik. Az alsóbbaknál jelentkezik inkább a respectus ad nos.

Nagyon természetes, hogy ezen classificatio csak árnyalat, nem ismerjük a tulvilág palotájának minden követ, hanem csak főbb égi tájait. Annnyit tudunk, hogy óriási számuk miatt többen vannak egy rendben, — azt is tudjuk, hogy az ítélet után világ végeig folyó teendőik megszűnnek, mint a védelem, örködés stb., de a foki különbség megmarad. Azt is tudjuk, hogy az ember természetfölötti rend erejénél fogva lehet az angyalok között vagy fölött is, de ez a kegyelem fokaiból ered és természet nem változik át alanyivá.

Láttuk tehát, hogy a szellem lehetséges, hogy tisztza szellem tényleg van; hallottuk, mikép indulhat meg közöttük az eszmecsere, — mondjuk meg végre: miféle kormányforma alatt állanak. A demokratia mintegy képviselve a kisebb rendekben, az aristokratia, az első angyali rend fokaiban — a monarchia, mivel az uralkodó: Isten, természetében egy. Az ő kormányformájuk a legtisztább theocratia a szeretet absolutismusában. Ők képezik a legmagasabb oszlopsort, melyen a lét örökké maradandó boltzata nyugszik; ők a dicsőség első szózatai, melyek elhangzottak a teremtés után, melyeket legelőbb mondott ki a teremtő ajak; — ők az örökkévalóság örökösei és az ős fénynek legközelebbi gyermekei; ők alkotják a szépség nemzedékét, melynek életutja igazság és korlátlan szeretet boldogsága.

Dr. Sándorffy Nándor.

TÁRCZA.

Husvét napján.

Ismét itt van a kereszténység dicsőségének ünnepe. Itt van a jelentőségteljes husvét napja, mely a zord dühöngő tél végére, s a viruló tavasz elejére helyezve, — méltán úgy tűnik föl, mint egy természetfölötti tavasz epedve várt hírnöke, beszélvén a nagy föltámadás sejtelmes fényben derengő ünnepéről. Elhangzottak már a lamentációk, az érzékeny tulvilági fájdalom e nagyszerű kifejezései; elhangzott a tenebrák mérhetetlen panasza oly valamiért, mi a földnek nem sajátja, s mely ép azért a

meghatott lélek mélyén egy nagy kérdés szorongató nyugtalanságával szólalt meg. Hol van, mi adja meg e kérdésre a feleletet? Meg van! Ime az egész világ fölött elragadó összhangban zendül meg az ég és föld mennyei örömtől ihletett szava: „Alleluja! föltámadott!”

Amit e szavak kifejeznek történelmileg, azt könnyű bonczolgatni.

A kereszténység, a befejezett megváltás jelszava ez, mely Krisztus Urunk dicsőséges föltámadásában a halál örökös hatalmának megdöntését látja: a bün fojtó sötét-ségének széteszlását hirdeti ez, mint széteszlott a boru, mely a rettenetes keresztalál perczei fölött földrengés közt földé el a nap sugarait. Az emberiség örömeinek kifejezése ez a fölött, hogy midőn ő az Isten-ember vállaira bünnel terhelt keresztet helyez, s az élet Urát a halál karjai közé kényszeríti, ő még nem távozott el, hanem a sir öléből kibontakozva, a tulvilági feltámadás édes reményét csepegteti a szivekbe. Ez a husvét általános jelentősége.

Hanem ezen kívül van még más is, olyan, melynek átértéséhez ámbár a világtörténet és a ker. élet legélénkebb vonásaival egybeesik, emelkedett elme, s forrón érző kebel szükséges. Egyik a történet misteriuma, a másik a ker. léleké. E misteriumot pedig mindkettőben nem a tények hiánya, hanem az azokon szét sugárzó isteni fény képezi. Hogyan?

Sokan mondták már — vizsgálva a századok óriási területét, — hogy a történelem legkiemelkedőbb, legmagasabb örök szikla-koronáját a Calvaria s e koronának fényét az Isten-ember föltámadásának dicsősége képezi; mert ez az isteni Gondviselés és szeretet végtelenül kimagasló csodája. Nagy igazság ez, mely miként a nap a magas hegyek és kicsiny völgyek, a száraz homok-puszták és mély tenger fölött, ha nem is egyforma hősséggel, de mindig világít, s ha éj is váltja től, de mindig új hajnal pirral ragyog föl, ép úgy ez igazság is a teremtés első pillanatától kezdve együtt halad és világítja meg az évezredek rohanó menetét.

Határtalan folyam a történet? Ugy ennek forrása az isteni szeretet és medre az isteni Gondviselés. Vagy örökké újra változó tájképek puszták és virányból alakuló csoportozata? Mindegy! a zord pusztaság és virány egyformán az ő végtelen művészetének remeke. Hisz a pusztaság fölött is ott lebeghet az isteni erő nyilatkozata, mint a zivatar sötét fellegein a szivárvány gyönyörű pompája.

S kell-e mondanunk, hogy a történelemnek e csalhatatlan igazságba burkolt tanulságát az egyház, a keresztény vallás hivatásos tényei és eszméi állítják legélénkebben szeméink elé? S a történelemhez fűződő isteni Gondviselés ezen örökös szellemi láncolata nem biztosítja-e eléggé a mennyei gazdászati eszközeinek, megingathatlan győzelmi reményét? „Ki a világeseményekben megszokta Isten utait nyomozni, — mondá Lonovics — az fejte látja maga előtt a történet rejtélyeit s az ilyen a multban elég adatot találанд arra, hogy az egyház jövője iránt minden jelek és jóslatok daczára is nyugodt lehessen.“ (Az egyh. szabads.)

E gondolatoknak fölébresztésére, s ez által egy szebb jövő reményének táplálására soha tán alkalmasabb idő a jelennél nem kínálkozott. Ma tán inkább, mint valaha az

isteni Gondviselés befolyásának diadala szembeötlő alakban jelezi a mentői eszmék husvétii föltámadását.

Nem akarjuk azt mondani, mintha a hitelenség Renan-lovagjai letették volna már fegyverüket; nem azt, mintha a tudomány már megszűnt volna illúzióját a hit száműzhetésében helyezni, vagy hogy az erkölcsi hatalom iránti bizalom megrendíthetlenné lett volna. Nem! Az igazságtalanság és vak előítélet szerencsétlen szövetsége még nem bomlott föl. A szenvedő erény még mindig martalékát képezi a rossz elvek és hamis erkölcsöknek. Még mindig tombolni látszik a kisértő szellem viharos támadása, s fájó viszhangot ad az igazságra vert bilincszördülése, Jeremiási fájdalommal hirdetőn a bevégzett ténynek nevezett, jogtalanság által okozott sérelmeket.

Azonban kezd a remény mutatkozni, hogy mind ez csak látszattá készül halványulni, s közelg a történelem vezérméjének diadala, mely azt mondja, hogy a viharos éjben utazó emberiség, ép úgy, mint az egyes ember égre vetett tekintettel keresi azt a vezércsillagot, mely őt kétségbeejtő helyzetében vigasztalja és utba vezérli.

E kép igazi hűséggel fejezi ki tévedt korunk szomorú, de reményteljes állapotát. Az Istent tagadó bölcsészet hírnév-szerző bibora már nagyon is elkopott s ha történi is újabb támadás, az csak az igazság mellett lépik sorompóba, hirdetőn, hogy az isteni tanok talapzata még nincs megingatva, sőt az ingatást meg sem lehet kezdeni.

A politika emberei, az itt-ott mérlegbe dobott tulsuly zavarai között irtózni kezdenek a vértől, s büntetést sejtjenek a légben, mely a jogtalanok feje fölé zudulhat, s a demokracia hanykódó hullámaiban vészt sejtjenek s lecsendesítésére a legfőbb szellemi hatalom erejéhez fűzik reményüket.

S hogy minden egyebet mellőzzünk a művészet, az ipar és szeretet minden termékét sőt remekét ott látjuk hódolatképen XIII. Leo, az agy pápa lábainál, ki pedig önmagához csak övét bocsátja, s kit csak övéi keresnek föl. S ámbár körötte kereng s feléje kapkod ma is a bitortlás, a harag, gyűlölet és gyávaság s működik a titkos akna, de ez csak egyénekben van képviselve, míg a világ minden csucsán egy nagyszerű szót hangzik el: közelg a gyűlölet halála s a szeretet feltámadása. Ez azon feltámadás, melynek bekezdő fájdalmát az emberiség oly sok idő óta érzi s melyet egy általános fordulat fog megenyhíteni. Misteriumkép áll ez még a mai nap, de a jelek mégis a föltámadás fényugaraikat hirdetik, mely phönixként fog megjelenni . . . De Husvét napján a lélek misteriuma is megszólal.

Az örvendő lélek, mintha az öröm szárnyává nőtt volna, könnyebben emelkedik, a mélyebb és nagyobb szerű igazságok megértéséhez. A husvétii öröm pedig arra szolgál, hogy benne a ker. hit és ker. élet titkainak gyöngéd, de lelkesülő érzeme fölébredjen. Fürgé pillangóvá lesz a lélek ekkor, mely a rátapadt földi port lerázza s a föltámadással összefüggő igazságok virágai fölött repkedve, ekkor érzi meg igazán, mi a keresztény reménysége.

Igen, a ker. szívnek ekkor el kell vesztenie fogékony-ságát a föltámadást tagadó alvótanuk hazudozásai iránt; a földi vágy forró tüze elalszik a mennyei dicsőség fénye

mellett s a szenvedés tüskéinek nyomai magasztos illatot lehelnek.

Csak hogy erre ker. élet is kívánatik s az, hogy a keresztény sz. Pál apostol szerint: „cordis homo“ legyen. Meg kell értenie a kereszténység eszmemenetét, hogy annak tanulsága bennünket felemeljen. S valamint egy nagy író csak az által, hogy egy pár szép kifejezést eltanultuk még nem értettünk meg, ha vele mind végig egy gondolatban nem élünk, úgy a kereszténységet is igazán csak hitéletében ismerjük meg, a „lelui, qui vent saver un naufragé doit commencer se livrer nu a l'océan“ mondja Lamartine. Ha az igazság tengerén biztosan haladni s lelkiünket megmenteni akarjuk, uszni kell tanulnunk s oly önkéntes törekvéssel kell magunkat a hit életére adnunk, mely az erkölcsi tőkély felé halad. Újjá kell születnünk, ez szt. Pál tanítása s ez azon lélek sejtelve, mely az élet Golgotáján áthaladva a föltámadás reményében nyugszik meg. De hol van az a keresztény kinek lelkében a „föltámadás“ a Loretói keresztút jelképének értelmét is fölbreszténé; kinek hite a „nescio falli“, reménye a „nescio flecti“ szeretete a „nescio frangi“ magasztos jelentőségében újra születnék? Ki vonhatná ki magát egyszerre a hideg közömbösség és dermesztő gőg általános hatása alul?

Igaz, a közömbösség uralma megrendítő, de itt is tán van támpontunk hová reményeinket függesszük. A hidegség — megszűnővén nagyrészt a vallásellenes támadások kapkodása — csak fátyolként terül e a lelkek fölött, melyet egy általános áramlat szellője magával ragadhat. S ha ez nem is tölthet el reménnyel, előttünk áll a kereszténység azon diadala, melyet az elvetemült pogány világgal s annak szinte minden egyes tagjával szemben magának kivívott s előttünk áll a feltámadásnapjának azon magasztos jelentősége, hogy az Isten-en.bernek is előbb meg kellett hálnia, hogy a megdicsőülés fényébe öltözzék.

A mint az emberiség bekövetkezhető vérkeresztiségeinek előérzete is tehát tagadhatlan jelekben kezd nyilatkozni s a nyomasztó viszonyok az igazság torduló pontja felé mutatnak: úgy az egyeseknek sorsa is ehhez való nagy hasonlatossága által tűnik ki. Annyi bizonyos, hogy bár általános lett a vallási érzéketlenség s csak külsőleg akadályozó árnyék formává a hit és erkölcsiség feláldozott korlátja, de általános lett a panasz is, mely botránynak tekinteti e mély süllyedést s vagy megtisztító szenvedés vagy egy kegyelemszerű általános erkölcsi virágzás beálltának közelségét jelezi.

Melyik fog megtörténni, Isten kezében van; de az egyes nagy lelkek s a kor szenvedéseinek tüzeiben megtisztult szívek sejtelve, az isteni remény e világító misztériumai, föltámadást hirdetnek az egyesekre nézve is. Prophétai nyilatkozatok ezek, idejük nincs meghatározva, de teljesülésök bizonyos.

Avagy talán a tulságos optinizmus hangjai volnának ezek? Nem! Franciaország nagy püspökei vallának így, kik midőn fájó szívvél tekintenek végig kortársaik lelki állapota és bűnei fölött, tomboló zivatar közt érzik magokat, mely azonban erejét és hatalmát kidühöngte s melynek fellegein a nap sugarai már-már átszűrődnek. Azért ma, az Údvözítő feltámadásának és emléknapján, midőn az isteni hatalom és szeretetnek csodája ünnepeztetik, mi-

dőn a bűnből való újjászületés intelme szól az egyház ajakán, emelkedjünk föl a történelem és a meghatott lélek szárnyain s fogadjuk el az egyháznak adott isteni ígéret kezességét, mely az egész emberiség nevében hirdeti: „Ne féljete, föltámadott! Alleluja!“

G. I.

Gyász-Beszéd,

melyet fűző Keresztes Márton alesperes-csik-nagyboldogasszonyi plebános ravatala fölött a csik-nagy-boldogasszonyi templomban 1888 márcz 16-án tartott Antal József csik-csicsei plebános.

Szomorú gyülekezet! Nem ok nélkül ömlik a könyv szemekből; mert sir a szívünk is! Oly embert temetni be a föld gyomrába, mint a minőt most betemetünk: ez kegyetlenség. — Azt adni át a rothadásnak, ki érdemes vezércsillag gyanánt tündökölni századokon át; ez érzéketlenség. — Oles sirgödörbe szoritani be azt a nagy szívet, mely egy ország szabadságáért dobogott; ez szűkmarkúság. — A föld nehéz göröngyei által lebilincselni a magasan szárnyaló, ideális eszmékért lelkesült kebelt, ez zsarnokság; közönséges halandók porai közé elegyíteni a nagyok hamvait: = ez egyedül méltó hozzá. Ezt is ő gondolta ki, ő kívánta. Oh mert ő csak nagyot tudott még gondolni is.

Vallásos buzgó hivek, kedves Atyánkfiai! Ne vegyétek káromlásnak szavaimat. — Az ember, a gyenge ember beszélt így a meghatottság, a fájdalom, az elkeseredés első perceiben. A keresztény, a higgadt keresztény megnyugtatja a gyarló embert. A természet kitör; rontdúl mint medrét rohanó áradat nagy zivatar után; de a vallás szellője lassankint mérsékel a felzudult kebelt, lecsendesíti a háborgó vihart. S habár a vadero újból és ismét megkísérti szétzuzni lánczait; megfékezésére ott terem életünk óre: a gondviselésben való megnyugvás.

Csendesítsük hát magunkban az emberi természetet! Adjunk szót a keresztény embernek! S ha mégis előtör keservünk; legyen az keresztény, jótékony kesergés, mely miként az áradat iszapja, termékenyítse szívünk talaját. — Csendes, ker. kesergéssel gyászoljuk meg már néhai Főtisztelendő *Keresztes Márton* esperes-plebános urnak méltó emlékezetét; ki 74 évet élt e vándor földi pályán; 51 évig napszámoskodott az Úr szőlőjében, 27 évig vezetett leereszkedő kegyességgel, mindenét feláldozó lelkesültséggel e nemes egyházmegyét mint gondos családfő, mint szerető atya, mint hiveiért élő-haló lelkipásztor, ki itt mindenkinek mindene lett, hogy mindeniket megnyerje a Krisztusnak. Élete eleven, szemléltető tanítás volt. Fénylő csillag volt mint tanuló, mint férfi, mint pap és mint ember.

Ha csak egyik vagy másik kiváló tulajdonát kellene rajzolnom; könnyebb volna feladatomban. De ő egészen halt meg. Mi most benne az egész embert gyászoljuk. — Azért nekem, — nehogy becses türelmetekkel visszaéljek — csak röviden érintenem szabadon kimagasló jelességeit.

A kies Szamosujvár volt szülővárosa; de ő az egész Magyarországot tekintette hazájának. — Rokonsága? Minden embert atya, anyja, testvére gyanánt szerette, mint az isteni mester. — Papi tanulmányait a pesti központi papnöveldében végezte. — A tanári pályán mint tanít-

ványainak bálványa, a honszabadság szent harcában mint lelkes hazafi, a számkivetés, bujdosás veszélyei közt mint erős törhetlen jellem, a lelkipásztorlás mezején mint paptársainak példányképe; mint központ, mint összekötő kapocs a papi és világi elem közt, mindennütt mint egész ember, egészen töltötte be helyét.

Kitünt mint ifju tantársai közt, mert az ország szívébe küldtetett. Nagy volt mint tanár, mert tanítványai rajongtak érte, miként ő rajongott a szent szabadságért. Nagy volt mint hazafi, mert tényleg kiállott a csataterre és harczolt a hon szabadságáért, hazájáért meghalni kész. — Nagy volt a száműzetés, a bujdosás szomorú idejében, mert lenézte, megvetette a balsorsot, gunyt üzött belőle. — S mégis, ki mondja meg? Nem e szomorú időben lópózt-e életfájának gyökeréhez a fájdalom, a honfi fájdalom férgé? Mert kortársa Petőfi szerint: „A fájdalom nem éles fejsze, melynek csapásától az életfája dől; a fájdalom féreg, mely lassan, lassan, de nem fáradva, folyvást rág belől.” Ki mondja meg, nem ez döntötte-e világos szellemét, — mint akkor Széchenyi Istvánét — a lelki sötétség homályába? De azért nagy maradt ő, nagy volt még a szerencse kecsgetései között is, még ez által sem engedte magát hatalmába kerített. — Nagy volt mint pap, méltóságra emeltetett. S hogy nem korábban, hogy nem magasabbra, annak is nagysága szolgált akadályul. — Nagy volt még romjaiban is, a jó kedvnek, a vig kedélynek volt örülte. — Nagy volt mint egész ember s talán nem mondok sokat, ha állítom; hogy ha Diogenes kortársának születik: az öreg bölcsész nem szorul lámpára fényes nappal embert keresni; benne megtalálta volna lámpa nélkül is. — Nagy volt még halálában is. Valóságos magyar szent. — Az a szabadságért rajongó kebel, az a szíve érzelmeit őszintén kimondó jellem, márczius 15-én feküdt ravatalán. Azon nagy napnak, melyen a pesti fiatalság, az ő kortársai a szabadsájtó, a szólásszabadság békóit szétzúzta, — 40-ik évfordulóján zárult be szabadságért lángoló szíve. — Isten egy szívnek egy keblet teremtett. Egész világért, egész emberiségért meghalni, ezt csak Isten tehette, ő élt és halt hazájáért.

És e kimagasló nagyság tudott kicsiny is lenni. Nem azt értem, mintha jó szíve tán tévutra vezette volna őt, mert én is azt tartom vétkek botlásnak, mit az ész követ el; nem azt, hogy miként a rossz szív másoknak, ugy a felettébb jó szív önmagának van kárára. — A természet eszet adott, hogy helyesen gondolkodjunk; de hogy helyesen cselekedjünk, arra adta a szívet. — Tudta ő azt, hogy „a szív mindarra alkalmatlan, minek sikere számoláson alapszik,” mint Széchenyi mondja; de ő inkább Eötvösre hallgatott: „Az emberi szívnek boldogítóbb érzete nincs, mint boldogságot látni, melynek mi vagyunk alkotói,” mondom az elhunytak nem ezt a gyengeségét értem; mert én az én kicsinségemben, és meszszeségem távolából ezt is mint nagyságot bámultam benne; de értem azt, hogy ő, ki tehetségénél fogva országos hírnévre volt hivatva; hontalálta magát ez elszigetelt kis körben. Ő, ki millioknak volt iránytadandó, meglegedetten működött egyszerű hivei közt. — Ő, ki az ujkor nagyjainak adhatott tanácsot; falusi gyermekek együgyűségei közt

főltalálta örömét. Tudott kicsiny lenni. Ez az ő legnagyobb nagysága . . . . .

Nyílt volt ajtaja, miként nyílt volt szíve és érzénye. Csak hogy míg szíve mindigtele nemes érzelmekkel, addig érzénye mindég üres az ugynevezett nemes érzektől. S mégis e csodás érzényből, mint a szerapiai olajos korszából, mindég telt, mindég jutott, hányszor szegény közeledett hozzá. Szerencse, hogy gazdag, dus gazdag nem volt, mert mindenkit boldogít vala, s felforgatja a világrendet, mely szegények és gazdagok vegyülékéből kell álljon. Magyar, örmény, latin, német, francia, olasz, román, mind saját nyelvén hallotta őt beszélni, mint haddan az apostolokat.

S ennyi nagyság, ennyi kitünő tulajdonság, ekkora szeretet, ily a haza szabadságaért dobogó kebel egy személyben egyesítve ott porladozik el abban a szűk sírgödörben. Sirj oltvize, s áradj meg könyeink záporától, mert hosszú utadban alig találsz hozzája hasonlót! — Süvölts Hargita hegy, mert a kárpátok alján ritkította páráját. — Nyögj oh nagyboldogasszonyi templomhegy szikláiddal, mert nem egyhamar tapodja hozzá hasonló kiálló köveidet. — Sirjatok harangok, sirj orgona, boruljatok gyászba elhagyott kőfalak, pusztán marad oltár, üresen álló szószék, sirjon hegy és völgy, mert nagy üresség marad nagy, kipótolhatlan hiány támadott utána. — Öltö gyászruhát Nagyboldogasszonyi megyéje, Jenőfalva, Karczfalva, Dánfalva, Oltfalva; mert fel nem található lelki pásttorodat gyászolod. — Sirjatok szegények, mert eltemetve kincses ládátok. — Sirjatok öregek, mert oda vigasztalótok. — Sirjatok gyermekek, mert meghalt legjobb barátotok. Zokogjatok özvegyek, árvák, ügyefogyottak, mert nincs gyámolotok. — Keseregj papság, mert kiszakadt közőletek a nagy szellem. Sirjatok világi értelmiség, mert nincs központ, nincs összekötő kapocs. Sirj Krisztus földi egyháza, mert nagy halottad van. Sirjunk mindnyájan, mert mindeniküntől megérdemel ő egy könyccseppet, mert mindenikünk bir tőle egy drága emléket: egy nyájas szót, egy jótéteményt, egy letörölt könyvet, egy vidám órát, egy talpra esett tanácsot, egy irányt adó elvet, egy feledhetlen szívet, egy mindenikünk előtt ragyogó példányképet. Tőle megtanulhatta a gazdag, miként kell a gazdagsággal élni, habár ő szegény volt. Megtanulhatta a szegény, miként lehet a szegénységben gazdagodni.

Te pedig nagyboldogasszonyi köztemető, örülj és vigadozz, midőn mi itt sirunk; mert a mi vesztésügünk a te nyereséged és dicsőséged. — Örülj te is oh ég, mert lakóul kaptál egy valódi szentet, ki nem szóval, de ténnyivel volt szent; ki jó harczot harczolt, a pályát elvégezte, hitét megtartotta. Tedd fel fejére oh ég! a dicsőség megérdemelt koronáját.

Én pedig, ki annak köszönöm e szomorú megtiszteltetést, hogy szólhaték fölötte; mert egyike vagyok azon számosoknak, kik az ő szárnyai alatt nevedtünk; — magam és az országban szétszórt s jelenlevő sorsosim nevében leteszem sírodra szerető szívünknek, bérmagyermeki lelkemnek gyászos koszoruját; onnan pedig magammal viszem nagy lelkednek, szerető szivednek képét,

hogy legyen az eszményem életem pályáján halálad után is.

Tudom, csak azért hagytál el, hogy annál örvendesebb legyen majd a viszontlátás. Hisz te betegágyadon is a haldokló pogány bölcsész Xenophonnal vizsgáltál minket: „Ne gondoljátok, hogy én, miután bevégeztem földi életemet, nem leszek többé. Hiszen most sem látjátok lelkemet; de tetteiből következtetitek lételetét. . . . Én soha sem tudtam elhinni, hogy a lélek, míg a halandó testben van, éljen; midőn pedig a halandó testtől megszabadul, meghaljon. — Hisz a lélek ad életet a testnek, míg beane tartózkodik. . . . Azért ha lelkeim elhagytá testemet legyetek tiszteltetl lelkem iránt.“ — Igen, a te halálad csak hosszú álom, miként az álom rövid halál. Az álom enyhítette, halálad megszüntette fájdalmaidat. — Sirod felett a feltámadás angyalai lebegnek. Krisztus a mi mesterünk, legyőzve a halált, diadalmas lobogóját a sírok fölé emelte s e lobogóra a halandók halhatatlansága van felírva. Te már látod mit Körnertől olvastál: „Az élet éj, a halál hajnal, és sirjainkból a halhatatlanság napja kel föl.“ Te már tapasztalod, a mit az erős gondolkozásu Eötvöstől megjegyeztél: „A halál eszmeje csak addig retentő, míg benne az elválás eszméjével a viszontlátás gondolata nem egyesül.“ „Nincs földi hatalom, mely bennem az erős hitet megtántoríthatná, hogy mi e léthatáron túl viszontlátjuk egymást.“ Ezen viszontlátásig: Isten veled! Isten veled! Amen.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Kritikai levelek.** IV. A hol az igaz hit szülte intelligencia nincs meg, mit várj ott? A babona, a tévhit, az aberráció ostobaságát s szájalomra méltóságát. Pedig a babona bűn az Isten első parancsa ellen. Ezt a kath. egyház mindig tudta, tanította s így tartotta. S mégis mit kellett s mit kell nap-nap után tapasztalni méltatlan ellenfelei részéről? Azt, hogy a százados hazugságok, az ezerszer fölmelegített s minden száfolat ellenére újból feltálat rágalmak sorában nem szűnnek meg folyton azt vetni szemére, hogy hívei babonások.

Hiszen ez képezte egyik jogczímét a protestantismus föltolakodásának.

S ma is mit látunk. Azt, hogy a rágalom maró lugja nála mindig melegen áll, hogy a sebzési viszketeg késeit mindig kifelve tartja, s mihelyt szerét teheti, azonnal szapul és szúr az egyház testén, hogy mossa és vágja a „babona“ rákfenéjét.

Ugyan édes doktor uraimék, mit is gondolnak, nem volna-e jó, ha egy kissé körülnéznének, hogy a háromszázados kura buzgóságában nem lettek-e önök is itt-ott fekélyesek. Nem jártak-e úgy, mint a beszédes német a szótlan angollal? A svájci szálló kandallója mellett egyre beszédet akart kezdeni a „Times“ hasábjában elmerült angollal; s midőn emennek plaidja tüzet fogott a kandallóból, így szól hozzá: „Uram, ég a plaid!“ Az angol erre reszel egyet a torkán s visszaszól: „Kár volt ezért háborgatni engemet; én éppen egy félórát nézem, hogy az urnak ég a frakkja vége s még se háborgattam.“

Igy lesz az, a mi esetünkben is. Nagyon szeretik még tudományos könyvekben is vásárra vinni azt a témát, hogy a katolikus országok népe babonás, a protestánsoké ellenben nem az. Hát ez mindenesetre szép igyekezet az illetőktől. Csakhogy nem egészen úgy van az a dolog. A szorosán vett köznép köréből bizonyos fokú babonát a legkonzentráltabb kultúra sem fog kiirtani. Értvén kultúra alatt azt, a mit közönségesen érteni szoktak e szó jelentése alatt. Sőt a mennyiben távolodik a nép az igaz hit verőfényes tisztásairól, annyiban közeledik a legsötétebb babona utvesztői felé. Hogy babonás nézetek fölmerülése ellen nincs prezervatíva, azt mindenki tudhatja, a ki hívő keresztény létére tudja, hogy az értelem elborulása is egyik szomorú következménye az eredet bűnnek. S czen az okon alig érezhetjük magunkat indítva arra, hogy a priori tagadásba vegyük azt, miszerint a kath. nép körében ne fordulna elő babona.

De azt állítani, hogy a prot. országok népei nem oly babonások mint a kath. országok népei, talán még is csak annyi, mint a közönség itéletbeli gyöngeségére építeni! Mert hát ki, hol és meddig vezetett erről pontos statisztikát? S ha valaki megtenné, s ha bizonyos művelt elemek ebbeli gyöngéi hozzáférhetőkké tétetnének a statisztikai vizsgálódás számára, aligha több és vastagabb babonát nem fődöznének föl a londoni és berlini protestáns arisztokratia magas köreiben mint teszem azt valamennyi kath. francia faluban együttvéve! Az a! A mihez súlyosító körülmény gyanánt még az járul, hogy a köznép babonája menthető, míg azt a cukorport valóban szeretném ismerni, a melylyel a „művelt“ protestánsok ebbeli tévedéseit meg lehetne édesíteni.

A köznép babonája hiba, vitium, kórtünet, szellemi konsagium, melyet gyógyítani a lelki orvosok feladata. S lesznek kegyesek megengedni a prot. nyáj orvosai is, hogy észleltek már efülélet saját híveik közt is bőven, még tán olyan helyeken is, a hol még a levegő is „évangéliumi tisztaságú!“

A műveltek babonája ellenben úgy viszonylik a nép babonájához mint egy erotikus infekció a krónikus idiotismushoz.

Előbbi önkereste, bűn szerzette nyavalya; az utóbbi önhibáján kívüli gyarlóság.

S ebben fekszik az erkölcsi beszámíthatóság súlypontja!

Ha egy paraszt féli a pénteki napot, ki ütözködik meg azon! De ha egy protestáns grófné, oly családból, mely az ekklesiának mindenkor erős státora volt, előrebocsátja, hogy „ő nem pápista s azért nem is babonás“, de azért mégis szerencsétlen napnak tartja a pénteket, ez szerényen kérдем, mi legyen? Korlátottság s babona biz ez, de nagy!

A lapok fel szokták írni a nagy emberek utolsó napjait s mondásait! A mi, ha nem volna spekuláció, hát mindenesetre nagy gyöngédségre mutatna. Igaz, hogy sok dolgot fölfirkálnak az örökkévalóságnak, a miket az így megörökített nagy emberek aligha köszönnének meg.

Igy a multkor is följegyezték egy elhalt nagyság végmondásakép: „Jó éjszakát János!“ A mi szép figyelem lehetett tőle az inas iránt, de talán tán mégis furcsán rim-

lik egy másik, azt hiszem, legalább akkora ember végmondásához: *Dilexi iustitiam!*

Igy egy elhalt prot. nagyságról és miniszterről megírták, hogy nagyban félt a kísértetektől és hogy igen babonás volt.

És a spiritizmusnak, a melyben szintén jó adag babona van, ki volt Magyarországon főföprotektora csak nem rég? Egy kálvinista báró! A ki ha nem lett volna, ember, báró, és kálvinista, kenyérré kenve meg lehetett volna enni. S ugy bizonyára jobb lett volna!

— **Ébren legyünk!** Modern iskolai viszonyaink manapság a legszárzabb időben is oly sok vizet hajtának az álliberalizmus s ennek gyümölc-e a szabadkömüvesség malmára, hogy az idei tél havának egy rögtöni olvadása sem képes előállítani annyit. De hát mit is mondok? Haladunk a korrál, ez a jelszó ma mindenütt. Igen fájdalom haladunk a *kórral*, mely *kór* nem más, mint korunk rákfenéje, lassan ölü méreg, melynek ellenmégét, ha még késünk alkalmazni eljutunk oda, honnan nincs út többé a visszatérésre. Közelebről a „Magyar-Állam“ban, kath. ügyünk ez elégethetetlen erőss oszlopában olvastam egy könyvismertetést,*) melyből meggyőződtem, hogy a szabadkömüvesség-hitetlen-tana, nemcsak lelkipásztorainkat akarja irtalmatlanul száműzni; hanem minket rom. kath. tanítókat is ki akar az élők sorából irtani. Lássuk hogyan: „A rom. kath. tanítókat a tanképességhez való jutásban akadályozni kell, ha pedig már oklevéllel bírnak, pályázatoknál háttérbe szorítandók“ stb. Ime mily okosok ellenfeleink, maholnap oda jutunk, hogy a jobb állásokra a pályázatoknál a három pont : fog dönteni, még oly helyeken is, hová rom, kath. tanító kerestetik. Még most annyira haladtunk, hogy egy vegyes állami iskolába, mely csak azért vegyes mivel 8-10 nem kathólikus gyermek van, a kath. tanító igen nehezen vagy be sem jut.

Ennyire haladt az aknamunka, melynek szorgalmas kömüvessei, az alliberalizmus behálózott fő tényezői, s kik elég ügyesek arra, hogy kitalálják a módot és eszközöket, miáltal lehet e szekta tanait a még romlatlan nép közé behurcolni. Hisz kell-e erre alkalmasabb tényező a néptanítónál? Ezeket kell megnyerni, ha még üldözések árán is, aztán a többi magától jön. És helyesen okoskodnak. Valjon miért? Először azért mert: „milyen a tanító, olyan az iskola.“ De még tovább megyek, midőn állítom másodsor, hogy a társadalom ez osztályának van legjobb alkalm a felnöttek megmétélyezésére.

Azt mondják, az új tanok nehezen vernek gyökeret a nép szívében. Elhiszem az új jó tanok, de a ros szárnyán jár. „Rosztól óvd magad, mert a ros ragad“. Nem kell sok ilyen ember megyénkint a tanítói állásokra, hogy a szabadkömüves Olasz vagy Franciaországot utóljérjük.

Valamint egy rothadt gyümölcs képes elrontani egy egész kosár épet; ugy e kath. vallás üldöző szektának egy tanító hive nemcsak közvetlen környezetét, de ügyfeleit, kollegáit is el tudja csábitani. Miért? Azért, mert olyan elveket vallanak, melyek első látszatra tetszenek a fülnek s a mi fő fájdalommal, de mégis ki kell mondanunk, hogy

*) „A szabadkömüvesség tana“ mely ujabban e b. lapban is meg lett ismertetve.

tanító kollegáink között is már kezdenek lenni számosan: kik a *kórral* haladni iparkodnak, kik mindenre hajlandók csak feltűnhesenek, kik így gondolkodnak: „Minden kedves a mi új, te pedig mindennapi lóduj.“

Erdélyi egyh. megyénk hála a Gondviselésnek, még nincs e titkos szektának egészen kiszolgáltatva, de azért nem mondhatjuk azt, hogy városaink többje egy-egy páholyt nem rejt magában. Hisz miért járt a nagy mester ur Kolozsvárt? Bizonyára nem kújutazást tett. S ki tudja milyen emléket és utasítást hagyott hátra.

Épen ezért jó ébren lenni, s lelkipásztorainkkal karöltve oda hatni, hogy e titkos szekta jó székely népünk közé nehogy befészkelje magát.

Ezt elérjük ugy: ha tanítványaink erkölcsét nem csak a hittantól várjuk, hanem nevelve tanítunk s oda iparkodunk, hogy minden tanításunkat vallásos szellem hassa át. A felnötteknek pedig szolgáljunk jó példával s ha szükség ne késünk alkalmas fölvilágosításokat adni. Mi magunk pedig ragaszkodjunk hiven rom. kath. meggyőződésünkhöz; s ne ügyeljünk a csábitó ígéretekre, *bár-honnan jöjjenek* is azok.

Ezt ajánlom minden kollega figyelmébe, mert ezt kívánja tőlünk az egyház, melynek magasztos szolgálatában állunk; ezt a haza és a népnevelés szent ügye. Kövessük a mi eszményképünket az Üdvözítőt, ki midőn az ördög neki ígérte a világ minden országát, elűzte magától. Ha kísértetünk a legfőbb tanító mester Jézus Krisztus jusson eszünkbe, s a kísértet nem fog rajtunk erőt venni. „Ha Isten velünk, ki ellenünk?!“

Kolumbán Ágoston r. k. tanító.

— **A Szent-István-Társulat** nagygyűlése 1888. márcz. hó 22-én. A fővárosi központi papnevelde diszteremben a főpapok, püspökök fényes száma, a magyar arisztokrácia kitünőségei, a legmagasabb bírói kar, tekintélyes hivatalnokok, a fővárosi művelt közönség színe java gyűlt össze, hogy a Szent-István Társulat nagygyűlésén részt vegyen.

A nagygyűlést megelőzőleg az egyetemi templomban szentmise volt, melyet Venczel Antal a seminarium viczerektora végzett, — a diszteremben jelenté gróf Károlyi Sándor, hogy a nagygyűlésen a bibornok hg-prímás fog elnökölni, — a fővédnök meghívására, Somoskeőy Antal kuriai bíró, Szmrecsányi Pál kanonok, Firczák Gyula nagyprépost, Lonkay Antal lapszerkesztő, Fenyvessy Ferencz orsz. képviselő tagokból egy bizottságot nevezett ki.

Simor Fános bibornok hg-prímás ő emja, Samassa József egri érsek, Bubits Zsigmond kassai, Császka György szépei, Schlauch Lőrincz nagyváradi, Schuster Konstantín váci püspökök kíséretében jelent meg.

A bibornok elfoglalván elnöki székét, a lapunk élén közölt nagyszabású beszéddel nyitotta meg az ülést.

A közgyűlés mindvégig a legfeszültebb figyelemmel halgatta, és a tetszés ismételtén kitörő lelkesítő hatása alatt gróf Károlyi Sándor elnök kért szavakkal tolmácsolta a közgyűlés köszönetét s megle ő emjät, kegyeskednék azt közlés végett a társulatnak átadni.

A bibornok felemelkedett helyéből s e szavakat

mondá: „Én mint a társulat tagja einököm parancsainak engedelmeskedem: excellentiádnak ezennel átadom beszédemet.“

Bossányi László indítványozta, hogy nemcsak a társulati tagok, hanem hazánk kath. hívei között osztassék ki e beszéd, — szeretné, hogy e beszéd minden kath. házban meglegyer; hogy ha valaki az élet kötelmeiben ingadoznék, onnan vigaszt és reményt merítsen. Kívánja, hogy a bibornokot az Isten soká éltesse, hogy hosszú időközön át lássa magasztos tanításainak gyümölcseit.

A közgyűlés Bossányi indítványát elfogadta.

Ezután dr Steiner Fülöp társulati alelnök tartotta meg fényes előadását, melyet teljes szövegében fogunk közölni

A társ. igazgató és társ. titkár évi jelentései tudomásul vétettek.

Hummer Nándor társ. titkár felolvasta ezek után gróf Apponyi Albert lemondó levelét.

Símor János bibornok, hg-primás a legmélyebb sajnálkozását fejezte ki, hogy gróf Apponyi Albert nincs azon helyzetben, hogy sokoldalú elfoglaltsága mellett a társulat vezérállásában megmaradhasson. — Határozatába bele kell nyugodnunk, kötelességünk azonban iránta a hála érzését nyilvánítani azon nemes buzgalmaért, a melylyel a társulat javát szíven viselte. De ha már nem mint vezért, bizonyára mint a társulat munkás tagját ezután sem veszítjük el, maga mondja ezt levelében, azért indítványozom, monda ő emja, hogy hálaérzetünk a jegyzőkönyvbe igattassék, továbbá, hogy gróf Apponyi Albert a társulat választmányi tagjává választassék meg.

A közgyűlés a bibornok-elnök indítványait nagy- lelkesedéssel elfogadja.

Símor János, bibornok azután indítványozta, hogy a társ. buzgó igazgatója Füßy Tamás, hivatalában megerősíttessék.

A nagygyűlés határozattá emelte a bibornok indítványait.

Hummer Nándor társ. titkár terjeszté azután elő a szám vizsgáló bizottság jelentését, minek alapján a nagygyűlés Venczel Antal társ. pénztárnoknak önfeláldozó buzgalmaért köszönetét nyilvánítja és számára a is felmentvényt megadja.

Az 1888. évi költségvetés elfogadatot.

A társ. pénztárnok jelentése tudomásul vétetett.

Balogh Sándor indítványozta, hogy a pápa ő szent-ségének a társulat hódolata jeléül ezen évben is küldjön péterfillért.

A nagygyűlés lelkesedéssel fogadta az indítványt.

Gr. Károlyi Sándor a társulat legmélyebb hódolatát és köszönetét fejezte ki a bibornok herczeg primásnak, hogy a nagygyűlést magas személyével szerencsétlente — kéri egyuttal, hogy a jelenlevőkre főpásztori áldását adja.

A bibornok herczeg-primás áldást adván, folytonos éljenéstől kísérve hagyta el a termet, — mire az ülés véget ért.

— **Nyilvános számadás.** Főtisztelendő Főszerkesztő Ur! Sokféle örvedetes, meglepő tudósításokat s ne meslelkü adakozásokat lehet időnkint olvasni e becses lap hasábjain, a melyek sokszor az olvasó szívét egészen

meghatják s önkénytelenül is e kérdést veti föl magának: mi indítja az embereket ily nemes adakozásokra? s ben-sejében a feleletet is azonnal hallja, mely azt sugja neki, hogy a vallásosság, az Isten szt. ügye, az vezérli az embereket ily nemes tettekre. S valóban ez ugy is van. Egy párszor volt alkalmam e becses lapban plebániámat ér-deklő szomorú úgy mint örvedetes hirt közölni. Most is ezt szándékom tenni, csak hogy ily örvedetes hirt táncmulatság után, különösen ha az valami szent czélra rendezetetik — a mostani liberalis gondolkozású és deficites világban kevesen mutathatnak fel. A jó Isten vezérelte az emberek sziveit, hogy az ő nevének tiszteletére ily szép siker koronázza a bál rendező bizottság fíradozásait. — Mult év május 6-án elolvadtak a nagy tűz alkalmával harangjaink s ezek beszerzésére folyó év február 9 én „Jótekonyczélu tánczestélyt“ rendezett a helybeli Jelkes fiatalság. S valóban igen szép eredménnyel, a melynek felmutatására az oroszlanýrész a bálrendező bizottság elnökének tek. Urmánczy János nagybirtokos-kereskedő s egyházmegyei pénztárnok urnak köszönhető.

E mulatságból befolyt összesen 355 frt. 29 kr, melyből leütve 55 frt. 29. kiadást, marad a harang javára tiszta bevétel 300 frt.

Ezen összeg pedig a következőképen folyt be. 98 eladott jegyből befolyt 98 frt. Csernátoni Sándor ur 96 liter bor ajándékából bevétel 28 frt. Özv. Urmánczy Jánosné ő ngánál a bál utáni napon egybegyült társaságtól tréfás fogadásokból 8 frt. Urmánczy János ur a Gyósztmiklósi casino bál alkalmával egy 32 levelű bibliát együtt forgató társaságtól hozott 5 frtot. Ruhatárból 3 frt.

Felülfizettek M. Vásárhelyről: Csongvai Lajos 4 frt. Dr Bogdán Andor 2 frt. Csiki Lajos 5 frt. Kauppe és Ekvert 5 frt. Kerekes Sámuel 5 frt. — Szász-Régenből: Papp Sándor 9 frt. Schwarcz Izrael 4 frt. Heiman Ignác 2 frt. Wagner Eduard 5 frt. Dénes Mihály 5 frt. Vermeschi Dániel 5 frt. Borzsovai Béla 1 frt. Misinger János 1 frt. Heiman és Feigenbaum 1 frt. ifj. Misinger János 1 frt. — Szárhegyről: Vákár Lukács 5 frt. Gyó-Tölgyesből: ids. Török Antal 5 frt, ifj. Török Antal 5 frt; Hassan Nahmud 5 frt, Musulin János 5 frt, Dobrán Agoston 5 frt, Pojcsak József 5 frt, Miklós Antal 5 frt, Dr Lázár János 4 frt. — Gyó-Remetéről: Mélik Bogdán 1 frtot. — Csik-Szépvizről: özv. Fejér Miklósné 3 frt. Faraó Simon 2 frt. — Palota-Ilváról: Bodó Károlyné 2 frt. — Gödemesterházáról: Papp Ferencz 2 frt, Kállini Nikitas 3 frt. — Maros-Kövesdről: Sándor György 2 frt. — Gyó Szt-Miklósrol: Ferenczi Károly 1 frt, Görög Jóachim 2 frt, soror Molinary Emerica zárdafőnökné 3 frt, Dr Fejér Dávid 2 frt, Ore. Dezső 1 frt. Csiki Kálmán 1 frt, azonkívül a fenemlített 98 jegyből 38 Gyósztmiklóson lett megtartva 38 frton. — Csik-Szeredából: Molnár Lajos 1 frt. — Brassóbol: Dájbukát Mari 1 frt: — Topliczán: Stein Izrael 6 frt 40 kr. Rajter Adolf 60 krt. Bretter Lajos 3 frt, Popesku György 1 frt, Kiss József 2 frt, Dézsi István 1 frt, Gersek Dávid 1 frt, Schwarcz Lázár 1 frt, ifj. Urmánczy János 1 frt, Giacomuzzi János 1 frt, Schwarcz Hersch 3 frt, ids. Urmánczy István 1 frt,

Szabó Lajos 1 frt, Giacomuzzi Vigilio 1 frt, Nesztor Miklós 1 frt, Urmánczy János 6 frt, Bobb János 1 frt, Jákob Gergely 2 frt. özv. Popesku Tódorné 1 frt, Popesku János 2 frt, Fejér József 1 frt 74 krt, Mátyás Iczig 5 frt, Miklós Gyula 15 frt, Kolbász Miklós 55 krt, Kolbás Lajos 2 frt, Foy Mihály 5 frt. Róth Miklós 2 frt, Valter Ede 2 frt, Májér György 1 frt, Sburcsa Simon 1 frt, Sámuel Mihály 5 frt. — Ime itt az eredménye a febr. 9-iki harangjává rendezett tánczestélynek. Nemzet és vallás különbség nélkül vettek részt és segítettek nemes törekvésünkben a lelkes adományozók. Tartsa meg őket egyenkint a jó Isten s fizesse meg nekik szeretetadó-mányaikat ezerszeresen! Mi pedig, ha Isten segít és a szükség harangokat beszerezhetjük csak így kiálthatunk fel: „Non nobis Domine, sed nomini tuo da gloriam!“ A szt. ügyért lelkesülni tudó bárendező bizotts. fogadja a hitközség nevében hálás köszönetemet. Éljenek soká!

Topliczán, 1888 márczius hava.

Zonda Vincze
r. k. lelkész.

Irodalom.

— Megjelentek a) „**Havi Közlöny**“ az elméleti és gyakorlati lelképásztorság köréből. XI. évf. márczius füzet. Szerkesztik Tokody Ödön és Patzner István. A H. K. megjelenik minden hónap 15-e és 20-ka közt. Ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt. Egyes füzet 50 kr. A szerkesztő kiadó lakása: Uj-Pécs Torontálmegye, hová az előfizetések küldendők.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Nyilvános köszönet.** A szent husvétii ünnepek alkalmából buzgó hiveim egy szép és diszes feltámadási szoborral voltak szivesek meglepni. Fogadják e helyütt egyenként és összesen szívélyes megemlékezésükért a leghálásabb köszönetemet, imáimban kérni fogom az Egke Urát, hogy egyházunk fénye és disze emelésére irányzott szándékukat öregbitse és fizesse dusan vissza tárházából valóban nagyszerű és örök emlékű husvétii ajándékukat. Medgyes 1888 Márczius 23-án P. Both Názár, zárdatönök és h. lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** Fötisztelendő Szerkesztő Ur! Főesperessé lett kegyes kineveztetésem alkalmából paptársaim, ismerőseim és barátaim igen számosan kegyeskedtek, részint személyesen részint levél által, örvendező részvét nyilatkozatukkal csekélységetem megtisztelni. A mily megörvendezettöleg, lelkesítőleg hatott lelkemre nagybecsült gratulatioik; ép oly mértékben érzem magamat arra kötelezve, hogy nemes lelkű jóakaróim irányában mélyen érzett hálás köszönetemnek kifejezést adjak. Ugyanazért tisztelettel megkérem Fötisztelendő szerkesztő Urat: legyen szives megengedni, hogy e kedves kötelességem adóját becses lapja hasábjain róhassom le. Gyó-Szárhegy, 1888. Mart. 27-én Both Ferencz s. k. főesperes.

— **Rektifikáció.** Fötisztelendő Tudos Szerkesztő

Ur! Beeses lapja f. évi 12-ik számában a napi események köréből „harangszentelés“ czimen Görgényből egy rövid tudósítás jelent meg. Melyben az állitatk, hogy a „Rákóczy várhegyen“ levő uj kápolnát a hivek emelték. Az igazság érdekében ki kell jelentenem, hogy ezen tudósítás téves és nem felel meg a valóságnak. Mert nevezett kápolna főt. Ko-racsóczy István somogyról czimzett Szent-Lászlói prépost egyri kanonok ur ö Nagysága fejedelmi bökezüségének közöni létrejövételét. Ki azt nemcsak külsőleg, de belsőleg is teljesen felszereli. Utána főt. Györgyeni Ignác kanonok ur járult tetemes összeggel. A hivek is igérték egy keveset. De ha a nevezett főpapok nincsenk soha se emelkedett volna fel romjaiból. Kiváló tiszteletem nyilvánítása mellet Görgény Szent-Imrén 1888. márczius 27-én Bálint Gergely r. kath. lelkész.

*) Szivesen adunk helyet a rektifikációknak.

Szerk.

Wien, IV. Bez., Goldegg-Gasse No. 15.

Norddeutscher Lloyd.
Bremen
in
Göteborg
mit
Schiff
dampfern
nach
Amerika.
Expedition nach
Australien
Nähere Anstunft:
durch
F. Missler,
General-Schiffs-Expeditent.

Bremen, Bahnhofstrasse No. 30. 11

JÓ KERESÉST !!

Bizalmas személyeket keresünk sorsjegyek eladására részletfizetés mellett az 1883. évi XXXI. t. cz. értelmében.

Magas jutalékot esetleg havi fizetést is adunk.

Fővárosi váltóüzlet társaság.

ADLER és TÁRSA Budapestben. 25—21

Máriacelli gyomorcsöppek.

Kitünő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Védjegy.

Főtülmulhatatlan étvágyhiány, gyomorgöngöcs, rossz illatú léleket, feltüvadás, savanyú felbőfenes, köhke, gyomorhurut, gyomorgöcs, homok- és daraképződés, túlságos nyálkaképződés, sárgaság, úmor és hányás, főtájás (ha a gyomortól ered), gyomorgöcs, székszorulás, a gyomornak ételekkel és italokkal való túlterhelése, giliszták, lep-máj- és aranyeres bántalmak eseteiben. — Egy üvegcsé ára használati utasítással együtt 35 kr., kettős palack 60 kr. Központi szetküldés Brady Károly gyógyszerész által Kremsierben (Morvaország).

Kapható minden gyógyszerárban.

Óvás: A valódi máriacelli gyomorcsöppeket, aokat hamisítják és utánozzák. A valódiság jeleü minden üvegnek piros a fenti védjeggyel ellátott borítékba kell göngyölyve lennie és a minden üveghez mellékelte használati utasításon meg kell jegyezve lenni, hogy az Kremsierben Gusek Henrik könyvnyomdájában nyomott. 20 U

Hamisítatlanul kapható: Gyulafehérvárt: Fröhlich Gyula gyógyszerésznél. — Szászvároson: Deak György, Graffius József, Wlad N. gyógyszerészeknél. — Szászsebes: Binder Lajos és Reinhard G. C. gyógyszerészeknél. — Medgyes: Schusztér gyógyszerésznél. — Szendehely: Schimert Chr. Fr. gyógyszerésznél. — Radnóth: Jency D. gyógyszerésznél. — Verespatak: Molloyan Lajos gyógyszerésznél. — Hátszeg: Csóna József gyógyszerésznél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: D. TÓDOR JOZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulafehérvárt.